

ALS KIND MIS- BRUIKT

'ZE ZEGGEN
DAT HET
VERDRIET
WEER OVER
GAAT'

SEKSUEEL GEWELD. LADY GAGA SCHREEF ER KORTGELEDEN EEN NUMMER OVER: TILL IT HAPPENS TO YOU. GAGA VRAAGT MET DEZE SONG AANDACHT VOOR DE VELE JONGEREN DIE JAARLIJKS SLACHTOFFER WORDEN VAN AANRANDING EN VERKRACHTING. IN NEDERLAND KUNNEN WE DAAR OVER MEEPRATEN. NAAR SCHATTING WORDEN IN ONS LAND IEDER JAAR 62.000 KINDEREN VOOR DE EERSTE KEER SLACHTOFFER VAN EEN VORM VAN SEKSUEEL GEWELD.

Eén op de drie kinderen maakt ooit een vorm van seksueel misbruik mee, becijfert de Nationaal Rapporteur Mensenhandel en Seksueel Geweld tegen Kinderen. Emeritus hoogleraar kindermishandeling Francien Lamers is iets voorzichtiger in het geven van cijfers, maar van één ding is ze zeker: 'Benadruk alsjeblieft dat de meeste plegers NIET de vader zijn', zegt ze. 'Dat is belangrijk, want die fabel blijft maar hangen, lijkt er niet uit te rammen.' Lamers, die gedurende haar carrière veel misbruikte kinderen zag, vervolgt: 'Ongeveer zestig procent van de plegers is bekend bij het kind, maar dat zijn géén gezins- of familieleden; het zijn vrienden van het gezin, babysitters, mensen van het kinderdagverblijf, coaches van de sportclub, de burens, noem maar op.' Zo'n dertig procent van de plegers van seksueel geweld bij kinderen is wél gezins- of familieid. 'Vaders, stiefvaders, moeders, opa's, oma's, broers, zussen, neefjes, nichtjes...'

GEVOLGEN VAN SEKSUEEL GEWELD

De lijst met mogelijke gevolgen van seksueel geweld die Lamers desgevraagd per mail opstuurt is schrikbarend. In het algemeen: gevolgen voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid, de neurologische, psychologische, sociale én intellectuele ontwikkeling. In het bijzonder: een verhoogd risico op (lifetime!) diagnose van verschillende psychiatrische stoornissen, hogere niveaus van zelfbeschadiging, grotere afhankelijkheid van alcohol en drugs, hoger risico op verstoringen in de psychobiologische ontwikkeling, verminderde fysieke gezondheid en een veel groter risico op een verstoorde cognitieve ontwikkeling.

Maar we zijn er nog niet. Seksueel misbruikte kinderen doen veel vaker aan risicovolle seks, beginnen eerder met seks, hebben meer seksuele partners en een vergroot risico op tienerzwangerschap. Ze hebben bovendien meer moeite met het aangaan en behouden van volwassen sociale rollen, zoals een kwalitatieve relatie en een goed betaalde baan. Ook hebben ze meer moeite met het ontwikkelen van effectieve ouderschapsvaardigheden en meer kans op delinquent gedrag.

En dan nog dat onnoemelijke verdriet. De 19-jarige Rochelle* die van haar vijfde tot haar negende door haar vader werd misbruikt, weet niet of het ooit nog goed komt. 'Mensen zeggen wel eens dat de pijn en het verdriet vanzelf wel weer overgaan', zegt ze, 'maar ik weet niet of dat zo is. Mijn littekens zijn nog altijd zichtbaar en voelbaar. Ik wil een normaal persoon zijn, maar dat lukt me gewoon niet.'

Lamers benadrukt dat niet ieder slachtofferje van seksueel misbruik het hele gevolgenpakket te verstouwen krijgt. Wat er uiteindelijk overblijft verschilt per kind en per situatie. Terwijl de een levenslang heftige psychische en lichamelijke problemen ervaart, heeft de ander op latere leeftijd nagenoeg geen last meer van het misbruik.

Wat in ieder geval in de meeste gevallen wél wordt beschadigd, is het basisvertrouwen van deze kinderen, zegt Wyjanda Walsweer. Walsweer is GZ-psycholoog bij Fier en werkt veel met misbruikte kinderen, onder wie Rochelle. 'Kinderen met deze achtergrond weten nog maar moeilijk wie ze kunnen vertrouwen en wat anderen van hen willen', zegt ze. 'Dat heeft invloed op de hechting. Als kind wil je blindelings op een ander kunnen vertrouwen, je wilt steun ervaren van de mensen om je heen. Is dit vertrouwen beschadigd, dan kun je hier je hele verdere leven last van hebben. Het werkt door in latere relaties, in hoe je je eigen grenzen bewaakt (foute relaties aangaat) en hoe je over andermans grenzen heen gaat (zelf pleger wordt van een seksueel delict).'

SCHADE BEPERKEN EN VOORKOMEN

Adequate professionele hulp kan veel schade beperken en zelfs voorkomen, zeggen Lamers en Walsweer. Toch blijkt uit informatie van het Centrum Seksueel Geweld (CSG) dat in Nederland slechts 18 procent van de misbruikte kinderen wordt behandeld. 'Dat is ontzettend weinig', zegt Lamers. 'En waarom? Niemand weet het precies. Daar wordt veel te weinig onderzoek naar gedaan. Het heeft waarschijnlijk met verschillende factoren te maken. Die dubbele toestemming, bijvoorbeeld. Ouders die beiden wettelijke bevoegdheid hebben over het kind, moeten alle twee toestemming geven voor een behandeling. En als dan toevallig de vader degene is die het kind misbruikt, kun je op je vingers natellen dat zo'n vader niet wil dat zijn zoon of dochter in behandeling gaat. Want dan komt er vaak nog veel meer narigheid boven tafel. Ouders die hun kind mishandelen zijn bovendien doodsbang dat het kind uit huis wordt geplaatst en dus maar geen behandeling.' Lamers noemt nog een factor: een aanzienlijk deel van de ouders wil - om uiteenlopende redenen - geen aangifte doen. En geen aangifte betekent dat het misbruik juridisch niet bewezen is. Lamers: 'De hulpverleners die vervolgens in beeld komen, houden vaak de boot af. Ja, u denkt dat uw kind misbruikt is, maar er zijn geen bewijzen dus wij kunnen er ook niets mee.' Dan is er nog de onkunde, zegt de hoogleraar. 'Veel hulpverleners hebben weinig kennis over seksueel misbruik en missen daardoor signalen.'

* Lees het volledige verhaal van Rochelle op pagina 18. ▶▶

We zien het vaak genoeg: kinderen die vanwege hun afwijkende gedrag gauw een stempel als ADHD krijgen, zonder dat er wordt gekeken naar eventueel trauma.'

Kwalijk. Zeker als je weet dat tweederde van de slachtoffers die geen behandeling krijgt opnieuw slachtoffer wordt. Dit omdat ze zichzelf niet voldoende kunnen beschermen. Er geldt bovendien niet alleen een risico voor de slachtoffers zelf, maar ook voor hun nazaten. Ivanka van Delft, een promovendus van Lamers, promoveerde begin 2016 met haar onderzoek Talking about feelings: Mother-Child emotion dialogues among sexually abused children. Van Delft ontdekte dat 46,6 procent van de moeders van seksueel misbruikte kinderen ook zelf in hun jeugd seksueel misbruikt was. Bij de moeders van de kinderen die niet misbruikt waren was dat 15,4 procent. Zeventig procent van de moeders van misbruikte kinderen had in de eigen kindertijd een of meer vormen van kindermishandeling meegemaakt, tegenover 30 procent van de moeders in de controlegroep.

'Moeders die misbruikt zijn in hun eigen jeugd lopen vaak zelf nog rond met een onopgeloste posttraumatische stressstoornis', weet Lamers. 'Daardoor zijn zij vaak minder goed in staat om emoties bij hun kinderen te herkennen en daar vervolgens adequaat op te reageren. Ze zijn simpelweg minder goed in staat om hun kinderen te beschermen tegen misbruik en mishandeling.' Hoe het zit met vaders van misbruikte kinderen, weet Lamers niet. 'Vaders doen bijna nooit mee aan dit soort onderzoeken. Dat is nog altijd een taboe.'

SIGNALLEN

Rochelle is al vanaf haar negende, met tussenpozen, in behandeling bij Fier. Op de vraag of iemand aan haar had kunnen zien dat ze werd misbruikt, antwoordt ze 'misschien'. Rochelle vertelt: 'Een jongen met wie ik vroeger altijd speelde zei laatst tegen me: ik wist het. Ik wist dat er iets met je was. Ik zag het in je ogen. Ik zag dat je me iets wilde vertellen, maar het niet durfde. Hij vond het vreselijk dat hij nooit wat had gedaan, maar ik dacht: jij kan er ook niets aan doen.'

Kinderen die misbruikt worden geven geen standaard signalen af, zegt Walsweer. Uit cijfers van het CSG blijkt dat zelfs dertig procent van de misbruikte kinderen helemaal geen signalen vertoont. 'Je hebt kinderen die zich terugtrekken en op z'n hoogst af en toe een beetje geagiteerd reageren', vertelt Walsweer, 'maar je ziet ook kinderen die juist ernstige gedragsproblemen vertonen, de confrontatie aangaan en seksueel grensoverschrijdend gedrag vertonen, zoals overmatig masturberen.' Ook als het gaat om geestelijke en lichamelijke klachten is geen kind gelijk. Walsweer: 'Soms zijn er heel duidelijke klachten, zoals slaapproblemen, nachtmeries, buikpijn en niet meer kunnen eten. Andere kinderen laten juist weer niets zien; zij leven hun leven alsof er niets aan de hand is, verkeren in een soort overlevingsmodus.'

Evelyn van Pinxteren is als kinderarts vanuit het Medisch Centrum Leeuwarden verbonden aan het MDCK, waarin ook Walsweer vanuit Fier participeert. Ook zij noemt de diversiteit aan signalen van seksueel geweld. 'Er zijn kinderen die met een heel specifiek verhaal bij me komen over misbruik, maar er zijn ook kinderen die in eerste instantie met heel andere klachten binnenkomen, zoals obstipatie, buikpijn, broekplassen, urineweginfecties, slaap- en eetproblemen. Het is dan uitzoeken waar deze klachten vandaan komen. Komt het door bepaald voedsel of een darmontsteking? Wordt het kind misschien gepest op school of is de hond net overleden? Dat is puzzelen. Seksueel misbruik neem ik in ieder geval altijd in gedachte mee.'

Lamers vertelt het verhaal van de vijfjarige Jonathan die met onverklaarbare obstipatieklachten op het Medisch Kleuterdagverblijf kwam. 'We hadden het vermoeden dat Jonathan misbruikt werd en gingen daar voorzichtig met hem en zijn ouders over in gesprek. We kwamen erachter dat zijn ouders hem seksuele voorlichting hadden gegeven. Ze hadden hem verteld over de piemel die in het gaatje gaat, over de visjes die zo naar binnen vliegen en over het kindje dat vervolgens wordt geboren. Jonathan werd anaal misbruikt door een oom en in dat kleine koppie dacht hij: piemel in het gaatje, visjes die gaan zwemmen en nu krijg ik een baby. Jonathan poepte niet meer omdat hij bang was dat er een baby zou komen.' Lamers legde het jongetje met behulp van tekeningen uit dat de visjes alleen bij mevrouwen een kindje kunnen maken omdat alleen vrouwen daar in hun buik een mooi huisje voor hebben. Lamers: 'Ik had het nog niet verteld of hij keek me aan, stond op, hield zijn hand voor zijn billen en begon te poepen.'

MEERVOUDIG TRAUMA'S

Dat misbruik bij een kind niet altijd opvalt, heeft volgens Walsweer nog een reden: seksueel misbruik staat vaak niet op zichzelf. 'Enkelvoudig trauma zien we niet zoveel. Als er seksueel geweld speelt binnen een gezin is er vaak veel meer aan de hand; huiselijk geweld, schulden, verslaving en noem maar op. Ouders hebben in dat geval niet altijd de focus op het kind; zij zitten met hun eigen problemen, waardoor ze eventuele veranderingen in het gedrag van hun kind niet opmerken.'

LAMERS: 'JONATHAN POEPT NIET MEER OMDAT HIJ BANG WAS DAT ER EEN BABY ZOU KOMEN'

FEITEN EN CIJFERS SEKSUEEL GEWELD TEGEN KINDEREN

- Naar schatting worden ieder jaar 62.000 kinderen voor de eerste keer slachtoffer van een vorm van seksueel geweld.
- Eén op de drie (32%) kinderen maakt ooit een vorm van seksueel geweld mee.
- Meisjes worden relatief vaker slachtoffer van seksueel geweld dan jongens: 41% van de meisjes krijgt ermee te maken, tegenover 23% van de jongens.
- Eén op de tien meisjes maakt ongewilde manuele seks mee, één op de twintig orale of genitale seks.
- Niet ieder slachtoffer ziet zichzelf als slachtoffer, jongens relatief minder vaak dan meisjes.
- Oudere kinderen (16-17 jaar) lopen meer risico dan jonge kinderen. Overige risicogroepen zijn kinderen met een beperking, kinderen uit gezinnen waarin verslaving of criminaliteit voorkomen, of uit samengestelde gezinnen of eenoudergezinnen.
- Het is onbekend hoeveel mensen dader zijn van seksueel geweld tegen kinderen. De verdachten die bekend zijn, zijn vrijwel altijd (98%) man.
- Niet iedere verdachte heeft een seksuele voorkeur voor kinderen: 20% van de onderzochte verdachten is pedofiel. Een kwart van de verdachten is zelf ook minderjarig.
- In driekwart van de bij de politie gemelde gevallen is de beschuldigde een bekende van het kind, in een vijfde van deze gevallen is het een familielid.

Bron: nationaalrapporteur.nl

(AUTO)BIOGRAFIEËN OVER SEKSUEEL MISBRUIK

- **Leveling**, Kim van Kooten en Pauline Barendregt. Kim van Kooten tekende het verhaal van haar vriendin Pauline op. Pauline werd als kind jarenlang seksueel misbruikt door de vriend van haar moeder.
- **Mijn meneer**, Ted van Lieshout. Autobiografisch verhaal over hoe een elfjarige jongen een 'bijzondere vriendschap' opbouwt met een oudere man.
- **Je ogen verraden je**, Steven van der Hoeven. Steven werd van zijn 12e tot zijn 15e misbruikt door zijn voetbaltrainer. Jaren later schreef hij zijn verhaal op.
- **Muidhond**, Inge Schilperoord. Schilperoord is forensisch psycholoog in het Pieter Baan Centrum en schreef op basis van haar ervaringen daar een roman over pedoseksueel Jonathan.

Nog een factor die het moeilijk maakt om seksueel misbruik te signaleren is dat het gedrag van het kind niet overal hetzelfde hoeft te zijn. 'Misbruikte kinderen kunnen zich op school bijvoorbeeld heel anders voordoen dan thuis. Als thuis het misbruik plaatsvindt en het kind gedraagt zich op school netjes en doet leuk mee, dan is het voor leerkrachten moeilijk te zien dat er iets vreselijks speelt.' Ook een boosdoener: verkeerd geïnterpreteerde signalen. Walsweer: "'Pubergedrag', wordt er dan gezegd als een tiener seksueel grensoverschrijdend gedrag laat zien, terwijl er in werkelijkheid veel meer aan de hand is. Andersom gebeurt het ook: dat er gelijk aan misbruik wordt gedacht als een jong kind naar de borsten van de juf grijpt. Terwijl dit helemaal niet zo hoeft te zijn.' Van Pinxteren noemt de verraderlijkheid van het maagdvlies. 'Een gescheurd maagdvlies zegt ook niet altijd alles. Het vlies kan van nature een inkeping hebben of een kind kan ongelukkig op de stang van een fiets zijn gevallen. Het is niet altijd wat het lijkt.'

'Je moet altijd kijken naar wat past bij de leeftijd van het kind', gaat Van Pinxteren verder. 'Veel kinderen starten al in de peuterleeftijd met masturberen, dat hoeft niet gelijk iets naars te betekenen. Maar als een kind ongewoon veel masturbeert, dan moet je gaan kijken waarom dat is. Is het omdat een kind snakt naar aandacht of is er iets anders aan de hand? Een kleuter die verliefd is op de juf is niet zo gek en twee vierjarigen die elkaars lichaam ontdekken ook niet. Maar een vierjarige die dat doet met een veertienjarige geeft toch weer een heel andere lading; die twee zitten op een totaal ander ontwikkelingsniveau. En een driejarig jongetje dat zegt: ik zag een piemel groot worden en er kwam wit spul uit... Ja, dat zijn de rode vlaggen; een kind van drie verzint zo iets zelf niet.'

VEILIGHEID VOOROP

Seksueel misbruik boven tafel krijgen is hoe dan ook lastig. 'In de meeste gevallen vind je lichamelijk niets', zegt Van Pinxteren. 'Er zijn kinderen van wie we zeker weten dat ze zijn misbruikt, maar bij wie we geen lichamelijke kenmerken terug kunnen vinden. Neem de kinderen in de zaak van het Hofnarretje; aan hen was lichamelijk niets te zien terwijl op de pornografische beelden heel duidelijk te zien is dat ze slachtoffer zijn. Bij een meisje dat is verkracht, kan het zijn dat er na twee weken geen sporen meer zichtbaar zijn, een maagdvlies hoeft niet altijd te scheuren.'

Soms komt het misbruik pas jaren later uit, zoals bij het jongetje dat bij Van Pinxteren kwam met pijn aan zijn piemel en het meisje dat steeds opnieuw last had van urineweginfecties. Van Pinxteren: 'Er zijn moeders die na jaren bij me komen en zeggen: u had gelijk, maar we durfden het niet te vertellen.'

In de praktijk blijkt dat kinderen en jongeren zelf ook pas laat vertellen dat ze slachtoffer zijn. Dat heeft niet alleen te maken met angst voor de pleger, maar ook met loyaliteit voor de belager en met schaamte. Hoe krijg je dan als hulpverlener toch een verhaal op tafel? 'Er allereerst voor zorgen dat het kind veilig is', zegt Walsweer. 'Is de misbruiker bijvoorbeeld de vader, dan moeten we ervoor zorgen dat de vader het kind onder veilige omstandigheden ziet. Pas als een kind zich veilig genoeg voelt, zal het gaan praten. Dat ze hun verhaal vervolgens kwijt kunnen, dat er iemand is die naar ze luistert, lucht vaak enorm op.'

ONTWRICHT SYSTEEM

De hulp die Walsweer samen met haar collega's biedt, beperkt zich niet alleen tot de slachtoffertjes zelf; indien mogelijk wordt het hele gezin betrokken bij de behandeling. 'Seksueel geweld ontwricht vaak het hele systeem', weet Walsweer. 'Ieder gezinslid lijdt onder het misbruik. Ouders lopen met schuldgevoelens rond, broertjes en zusjes zijn angstig of overmatig bezorgd. Het is belangrijk dat ook zij hulp krijgen en leren hoe zij signalen kunnen herkennen en ondersteunend aan het slachtoffer kunnen zijn in het dagelijks leven en tijdens de therapie.'

'Ik heb eens een meisje van zeven behandeld dat jarenlang was misbruikt door een buurjongen. Het misbruik kwam aan het licht toen de broer van het meisje de twee bezig zag. Dat had nogal een impact op hem. Hij had er vreselijk veel last van dat zijn zusje zo was misbruikt, kreeg de beelden maar niet uit zijn hoofd. Hij was alert, waakzaam en overbezorgd, hij verloor zijn zusje geen moment meer uit het oog. We hebben hem meegenomen in het hulptraject en al snel namen bij hem de klachten af.'

Dat een systeemgerichte aanpak van belang is, moge duidelijk zijn. Maar hoe zit dat als één van beide ouders de pleger is van het misbruik? 'Dan proberen we toch beide ouders om tafel te krijgen', zegt Walsweer. 'Dat is een hele kunst, maar het is nodig om verdere schade te voorkomen. Het gaat erom dat je een veilige situatie creëert, goede afspraken maakt en kijkt naar welke rol de pleger nog kan spelen in de opvoeding van zijn of haar kind. Bovendien: ook een pleger heeft hulp nodig. Wat zit er achter dat misbruik? In Nederland wordt hier nog veel te weinig naar gekeken. Gek eigenlijk.'

WARM NEST

Niet ieder kind heeft overigens een uitgebreid behandeltraject nodig, benadrukt Walsweer. 'Kinderen zijn heel veerkrachtig. Hoe veerkrachtig verschilt per kind, maar voor sommige kinderen die seksueel geweld hebben meegemaakt is een steunend netwerk voldoende, een warm nest waarin ze zich op de juiste manier kunnen uiten. Belangrijk in alle gevallen is om het kind goed in de gaten te houden.'

Lamers: 'Het aanbreken van een nieuwe levensfase kan een moment zijn waarop eerder opgelopen trauma's in alle hevigheid terugkomen. Bijvoorbeeld als iemand voor het eerst verkering krijgt, voor het eerst seks heeft of voor het eerst een kind krijgt.' 'Vooral die van het eerste vriendje en de eerste keer seks is een veel voorkomende. Veel mensen die in hun kinderjaren zijn misbruikt, verstijven op zo'n moment.'

Dat laatste gebeurde Charlotte. Zij werd als jong meisje gedurende lange tijd misbruikt door haar oppas. Toen het misbruik werd ontdekt, was ze acht jaar oud. Charlotte nam destijds met succes deel aan de groepstherapie van Fier, maar toen Charlotte zeventien was, kwam ze terug voor hulp. Ze had een vriendje en vond het moeilijk om lichamelijk contact aan te gaan. Ze kreeg bovendien last van herbelevingen.

'We probeerden het eerst met EMDR, maar dat werkte niet voldoende voor Charlotte', vertelt Walsweer. 'Ze kon het maar niet loslaten; het trauma bleef maar in de kamer. Ze vond het bovendien lastig om de dingen uit te spreken, ze werd alsmat onzekerder, zonderde zich af en had ineens veel last van posttraumatische stress. We zijn toen overstapt op schrijftherapie, daarmee kreeg ze een stukje regie terug.' Charlotte kreeg een speciaal schrift en de opdracht om haar nare herinneringen één voor één op te schrijven. Aan de hand van die informatie ging Walsweer het gesprek met haar aan. En dat werkte. In een allerlaatste brief aan zichzelf ter afsluiting van de therapie schrijft Charlotte het volgende: Dit schrift beoordeelt me niet op wat ik denk en voel, dus het voelde heerlijk. Langzaam werd ik sterk en keek ik minder op tegen therapie of om het met anderen te delen. Ik kreeg minder last van nachtmerries of huilbuien. Maar als ik ze dan wel had waren ze ook heftiger, maar dan pakte ik mijn schrift. Ik schreef op wat me dwars zat en dan luchtte heel erg op waardoor ik niet in mijn negatieve bui bleef hangen.'

REPARATIE MOGELIJK?

Met Charlotte kwam het uiteindelijk goed. Mede dankzij de onvoorwaardelijke steun die zij kreeg van haar ouders. Want dat is volgens de deskundigen het beste medicijn voor herstel. Op de vraag of een beschadigd kind weer helemaal te "repareren" valt, is geen eenduidig antwoord te geven, zegt Walsweer. 'Je kunt de schade beperken door snelle en doelgerichte hulpverlening, maar daarmee ben je er niet. Of iemand helemaal heelt, hangt heel erg af van de thuissituatie. De kinderen die uiteindelijk het beste af zijn, zijn de kinderen die hulp krijgen en liefdevol worden opgevangen door hun eigen systeem. Het maakt nogal uit of een kind een warm nest heeft of dat het aan zijn lot wordt overgelaten door de familie.' Walsweer noemt het voorbeeld van de 16-jarige Aurélie bij wie het keer op keer misgaat omdat het haar aan een steunend netwerk ontbreekt. Aurélie werd op jonge leeftijd meerdere malen verkracht door haar vader, maar krijgt in haar verdriet geen steun van haar moeder. Aurélie loopt

CENTRUM SEKSUEEL GEWELD

Fier en het Medisch Centrum Leeuwarden zijn gestart met een Centrum Seksueel Geweld (CSG) in Friesland. Een plek waar slachtoffers van een verkrachting of aanranding terecht kunnen voor medische en psychologische zorg en forensisch onderzoek. Ook is er begeleiding bij het doen van aangifte als het slachtoffer dat wil. CSG Friesland is bereikbaar via: 088 - 208 00 88. Kijk voor meer informatie op: www.centrumseksueelgeweld.nl

MULTIDISCIPLINAIR CENTRUM KINDERMISHANDELING

Het Multidisciplinair Centrum Kindermishandeling Friesland is een samenwerkingsverband van Fier, politie, Openbaar Ministerie, Veilig Thuis, GGZ Friesland en het Medisch Centrum Leeuwarden. Deze instellingen leveren ieder hun eigen specialisten op het gebied van kindermishandeling en samen vormen zij het team dat aan de slag gaat met complexe zaken. De aanpak richt zich in eerste instantie op het doen van onderzoek na een melding van kindermishandeling. In dat proces wordt, samen met ouders, gewerkt aan een plan van aanpak dat gericht is op stoppen van mishandeling, herstellen/ behandelen van gevolgen en een situatie creëren waarbinnen kinderen zich gezond kunnen ontwikkelen. www.fier.nl/mdck

steeds weg, woont overal en nergens en valt keer op keer in foute handen. 'Frustrerend', zegt Walsweer.

Ouders spelen een essentiële rol, zegt ook Lamers. 'Een kind dat vertelt over seksueel misbruik en vervolgens niet door de ouders wordt geloofd, houdt zich voortaan stil. Net als een kind dat zijn ouders in paniek ziet reageren. Als kind wil je ze ouders namelijk niet bang of verdrietig maken. Ouders moeten rustig blijven, hun eigen walging verbergen, er geen emotionele bende van maken. En je moet als gezin zo snel mogelijk terugkeren naar het gewone leven. Normaal doen, niet overdreven beschermend. Want als je dat doet, ligt het "ach-god-dat-arme-kind-syndroom" op de loer. En daarmee is het kind nog veel verder van huis.'

Zelfs (of ook, zo je wilt) Lady Gaga begrijpt dat slachtoffers van seksueel geweld social support en erkenning nodig hebben, iemand die ze uit hun isolement haalt. We kregen haar voor dit artikel niet te pakken, maar beelden zeggen meer dan duizend woorden: surf naar YouTube, tik haar naam in en klik op de song "Till it happens to you". En oordeel zelf. ●